

En sikker lekeplass

Håndbok for eiere av lekeplassutsyr

Idé:

**David Yearley, Kongelig Forbund for Forebygging av Uhell
(Royal Society of Preventing Accidents RoSPA)**

Mer informasjon om RoSPA kan leses på nettsiden:

www.rospace.com/playsafety

Forfattere:

**David Yearley, Kongelig Forbund for Forebygging av Uhell
(Royal Society of Preventing Accidents RoSPA)**

**Dominik Berliński, Senter for Lekeplasskontroll (HMS-ledelsessystem for lekeplasser,
se bilag)**

Redaksjon og oversettelse:

Joanna Frankowska,

Aleksandra Kurzyna-Warczakoska,

Dariusz Łomowski,

**Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Kontor for Konkurrans- og
Konsumentvern)**

Denne publikasjonen er finansiert takket
være finansiell hjelp av Unionen innen
rammene av aksjonen "Trygg lek på
lekeplasser" (avtale om hjelpen Nr.
17.020200-07-472840).

Europakommisjonen er ikke ansvarlig for
vilka'rlig bruk av vedlagte opplysninger.

Spørsmål vedrørende denne
publikasjonen rettes til

Direktoratet for samfunnssikkerhet og
beredskap, Postboks 2014, 3103

Tønsberg.

E-post: postmottak@dsb.no

Denne publikasjonen er et utkast og skal ikke publiseres uten DSB`s samtykke.

Innledning

Ifølge De Forente Nasjoners konvensjon fra den 20. november 1989 har ethvert barn rett til lek. I art. 31 kan vi lese at barna har rett til hvile og fritid, samt lek og rekreasjonsspill. På den måten ble leken anerkjent som barndommens hovedelement. Enhver person som skaffer lekemuligheter for barn er forpliktet til å beskytte barnas helse og liv i størst mulig grad.

Formålet med denne publikasjonen er å vise måter å opprette og forbedre allerede eksisterende lekeplasser slik at de gir brukere bedre sikkerhet. Produsenter og leverandører av lekeapparater kan også dra nytte av denne publikasjonen. Det er spesielt viktig, fordi de er det første leddet i kjeden av flere personer, virksomheter og institusjoner som blir engasjert i barnas sikkerhet under lek.

Barnas sikkerhet må aldri bagatelliseres, men vi må huske at for enhver av oss voksne var leken den første leksjonen i risikovurdering. På lekeplassen, der risikoen har blitt nøyaktig vurdert, lærer barna å skille mellom det trygge og det farlige på egen hånd. Kunnskap og erfaring fra lekeplassen kan være til nytte i andre livssituasjoner. Derfor må vi huske at lekeplasser bør være så trygge som mulig.

Noen ganger trenger vi ikke mye for å forandre lekeplassens utseende. Formålet med publikasjonen er å foreslå gode ideer og råd til lekeplassens eiere, slik at området blir tilpasset brukeres forventninger og sikkerhetskrav.

INNHOLDSFORTEGNELSE

FØR DU BEGYNNER	5
Juridiske aspekter.....	5
PROSJEKT	6
Noen generelle bemerkninger	6
Plassering av lekeapparater	6
Lekeapparater	6
Underlag.....	6
Fallunderlagets utstrekning.....	7
Planlegging av landskap og vegetasjon.....	7
LEVERING OG MONTERING AV LEKEAPPARATER.....	8
Leverandører.....	8
Bestilling	8
Montering	8
Dokumentasjon	8
Kontroll etter montering av utstyr	8
ETTERSYN OG VEDLIKEHOLD	9
Generelle bemerkninger	9
Tre former for ettersyn og vedlikehold	9
Regelmessig visuelt ettersyn	9
Funksjonsettersyn	9
Årlig hovedettersyn.....	9
<i>Vedlikehold</i>	9
Kunnskap og opplæring.....	9
Ulykker	9
GJELDENDE STANDARDER FOR LEKEPLASSER.....	10
Innledning.....	10
FORSLAG TIL HMS-SYSTEM FOR LEKEPLASSEN.....	11 til 24

FØR DU BEGYNNER ...

Juridiske aspekter

Lekeklasser består som oftest av diverse lekeapparater, både tradisjonelle og moderne: sklier, husker, klatrevegger.

Lekeklassutstyret er omfattet av et generelt direktiv for produktsikkerhet. Mer detaljerte forskrifter varierer fra land til land. I Norge er det følgende lovverk som regulerer sikkerheten ved lekeklassutstyr.

- Lov om kontroll med produkter og forbrukertjenester (produktkontrolloven) av 11. juni 1976 nr 79
- Forskrift om systematisk helse- miljø og sikkerhetsarbeid i virksomheter (Internkontrollforskriften) av 6. desember 1996 nr.1127
- Forskrift om sikkerhet ved lekeklassutstyr (lekeklassforskriften) av 19. juli 1996 nr. 703

Alle produsenter, importører og leverandører er forpliktet til å innføre kun trygge produkter på markedet. Det kan oppnås bl.a. ved å produsere i henhold til gjeldende standarder. Lekeklassutstyr og fallunderlag omfattes av NS-EN 1176 og NS-EN 1177-standardene.

Det er verdt å tilføye at standardene omfatter bare selve utstyret og fallunderlaget. Ved bestilling av lekeklassutstyr bør det spesifiseres at apparatene må være i samsvar med gjeldende standarder eller så må det være utført en egen risikovurdering av utstyret.

PROSJEKT

Noen generelle bemerkninger

Bruk av naturlige elementer i terrenget kan gi lekeplassområdet en helhetlig og variert utforming.

Plassering av lekeapparater

Rutsjebaner bør ikke orienteres mot sør, så lenge de ikke står i skyggen. Metalldele kan varmes opp i solen og føre til brannskader.

Lekeplassutstyr eksempelvis karuseller og andre svingende apparater krever sikkerhetssone omkring seg. I tilfelle store apparater som svinger og vipper samtidig kan det være nødvendig med rekkverk omkring apparatet for å unngå at små barn kommer inn i sikkerhetssonen.

Lekeapparater

Utvalget av apparater som kan installeres på lekeplassen er veldig bredt. Ved planlegging bør vi vurdere flere leverandører. Det er viktig at utstyr er tilpasset de forskjellige aldersgruppene.

Underlag

NS-EN 1177 krever at høye apparater, dvs. apparater med lekehøyden på over 600 mm, står på et støtdempende underlag. Samme regel gjelder området under slike apparater som husker, karuseller og rutsjebaner, uavhengig av lekehøyden. Husk at underlaget ikke i stand til å beskytte barn mot alle typer hodeskader, men skal begrense de mest alvorlige.

Det er ikke kun lekeapparatene som skal være sikre, men også fallunderlaget. Som støttdempende underlag finnes flere alternativer. Den støtdempende evnen til ulike underlag varierer og påvirkes av bruk og værforhold. Jevnlige ettersyn og vedlikehold er derfor viktig for at den støtdempende evnen skal holdes ved like.

Et korrekt montert og vedlikeholdt underlag reduserer risikoen for alvorlige skader. Det finnes ulike typer underlag som kan benyttes, f.eks. gummimatter, sand, bark eller gress som vil reduserer skadene ved fall. Fjell, betong og asfalt skal ikke brukes som fallunderlag for lekeplassutstyr.

Sand er godt egnet som fallunderlag. Den støtdempende evnen er avhengig av blant annet drenering, tykkelse, kornstørrelse, hvor mye bindemiddel som er i sandblandingen. Pussesand og vanlig sandkassesand anbefales ikke som fallunderlag fordi den fort blir for hard.

Bark har god støtdempende evne, forutsatt at den er fri for fliser og pinner, og at grunnen er drenert. Barkens egenskaper varierer med hvilket treslag den kommer fra.

Gress kan benyttes som underlag opp til en fallhøyde på mellom 1 -1,5 meter. Dette forutsetter et meget godt vedlikeholdt.

Det finnes flere typer syntetiske matter og gummiheller. Ved høyder over en meter kan syntetiske matter kun brukes dersom den støtdempende evnen kan dokumenteres av produsent/leverandør.

I situasjoner med snø og is vil underlagets støtdempende egenskaper reduseres. Det må vurderes om utstyret skal gjøres utilgjengelig, for eksempel ved at husker hektes av.

Fallunderlagets utstrekning

Området som må dekkes med underlag er avhengig av fallhøyden og type utstyr, i praksis betyr det høyden som barna leker i. Jo høyere apparatet er, desto viktigere er det å dempe støt.

Planlegging av landskap og vegetasjon

Attraktive terrengforhold og vegetasjon skal gjøre leken enda mer attraktiv.

Husk å plante trær som ikke bare sikrer skyggen for små barn, men også øker lekeplassens visuelle kvalitet.

LEVERING OG MONTERING AV LEKEAPPARATER

Leverandører

Vi må alltid kvalitetssjekke leverandøren av lekeplassutstyr og de personene som skal utføre montering.

Bestilling

Det er viktig å spesifisere i bestillingen at de apparatene vi ønsker å kjøpe og montere må tilfredsstille NS-EN 1176, mens underlaget må tilfredstille– NS-EN 1177.

Montering

I tilfelle nye lekeplasser kan montering av utstyr være komplisert. Montering bør utføres av kvalifisert personell. Eks. leverandør av utstyret.

Dokumentasjon

Leverandøren av lekeplassutstyr må levere følgende dokumentasjon:

- opplysninger om produsenten (importøren),
- teknisk dokumentasjon som beskriver utstyrets eller underlagets produksjonsmåte (særlig opplysninger om utstyrets konstruksjon, dimensjoner, en liste over reservedeler etc),
- Veiledning om riktig monteringsmetode.
- bruksanvisning samt informasjon om trygg avstand mellom apparater (helst i grafisk form), regler for kontroll og vedlikehold,
- sertifikater, prøver og andre dokumenter som bekrefter samsvar med NS-EN 1176 eller NS-EN 1177
- Ved overtakelse av utstyr bør det foretas en sluttkontroll med leverandør eller montør.

Listen på dokumentasjon over er ikke uttømmende.

Kontroll etter montering av utstyr

I praksis viser det seg at sertifikater ikke nødvendigvis er et bevis for samsvar med standarder. Derfor må utstyret kontrolleres før lekeplassen er klar til bruk. Ettersynet bør helst gjennomføres av en sakkyndig person.

Ettersynets resultat skal ikke bare bekrefte samsvar med standarden, men kan også brukes for verifisering av utstyret og monteringskvalitet. Rapporten kan fungere som et bevis for at leverandøren oppfylte alle lovens krav til en sikker lekeplass.

Ettersynet kan også – hvis det er påkrevd – omfatte sjekking om underlaget NS-EN 1177

ETTERSYN OG VEDLIKEHOLD

Generelle bemerkninger

Barnas sikkerhet på lekeplassen avhenger ikke bare av riktig planlegging og riktig valg av lekeapparater. Det er nødvendig med kontinuerlig tilsyn og regelmessig kontroll.

NS-EN 1176-7-standarden anbefaler tre ulike former for tilsyn. Ettersynet er eiers grunnleggende plikt mot lekeplassens brukere.

Tre former for ettersyn og vedlikehold

Standarden anbefaler gjennomføring av følgende ettersyn på lekeplassen:

Regelmessig visuelt ettersyn

Ettersynets formål er å sjekke utstyrets stand, særlig for å finne avvik fra normen som oppstod på grunn av hærverk.

Funksjonsettersyn

Formålet med funksjonsettersyn er en mer detaljert kontroll av apparater, særlig med hensyn til slitasje.

Årlig hovedettersyn

Det årlige hovedettersynet bør gjennomføres av fag personer og omfatter for eksempel utstyrets slitasje, fundamentenes og underlagets tilstand

Vedlikehold

Elementene som må skiftes bør helst erstattes med originale deler eller deler anbefalt av produsenten. (se vedlegg nr. 4)

Kunnskap og opplæring

Alle personer som gjennomfører ettersyn eller reparerer lekeplassutstyr bør ha nødvendig kunnskap og erfaring.

Ulykker

Det er umulig å unngå ulykker og andre hendelser som er farlige for lekeplassens brukere. Rapporter eller andre meldinger om hendelsen er en god informasjonskilde og bør brukes i det videre arbeidet med å gjøre lekeplassen sikrere.

Ulykker kan meldes ved hjelp av et skjema (kan være regulert av loven eller utarbeidet som en del av et intern HMS-system, se vedlegg nr. 6).

GJELDENE STANDARDE FOR LEKEPLASSER

Innledning

Europeiske standarder som omfatter lekeplassutstyr er NS-EN 1176 og NS-EN 1177

NS-EN 1176 består av ni deler. Den første omfatter generelle sikkerhetskrav og prøvingsmetoder og gjelder alle lekeplasser og alle lekeapparater monterte på disse

NS-EN 1176-1 består av følgende deler:

- NS-EN 1176-1: 2008 Lekeplassutstyr – Generelle sikkerhetskrav og prøvingsmetoder,
- NS-EN 1176-2: 2008 Lekeplassutstyr – Spesielle tilleggskrav til sikkerhet og prøvingsmetoder for husker
- NS-EN 1176-3: 2008 Lekeplassutstyr – Spesielle tilleggskrav og prøvingsmetoder for rutsjebaner
- NS-EN 1176-4: 2008 Lekeplassutstyr – Spesielle tilleggskrav til sikkerhet og prøvingsmetoder for svevebaner
- NS-EN 1176-5: 2008 Lekeplassutstyr – Spesielle tilleggskrav til sikkerhet og prøvingsmetoder for karuseller
- NS-EN 1176-6: 2008 Lekeplassutstyr – Spesielle tilleggskrav til sikkerhet og prøvingsmetoder for vippeutstyr
- NS-EN 1176-7: 2008 Lekeplassutstyr – Veiledning for montering, ettersyn, vedlikehold og drift
- NS-EN 1176-10: 2008 Lekeplassutstyr og underlag – Fullstendig lukkede lekeapparater
- NS-EN 1176-11: 2008 Lekeplassutstyr og underlag – Spesielle sikkerhetskrav og tredimensjonelle prøvingsmetoder for klatrenett.

Standarden som omfatter underlag er:

- NS-EN 1177: 2008 Støtabsorberende lekeplassunderlag – Sikkerhetskrav og prøvingsmetoder.

Vi må huske at standardene medfører noen begrensninger. Vanlig samsvar med standardens krav betyr ikke automatisk at lekeplassen er trygg. Det kan hende at apparatet er farlig selv om det tilfredsstiller kravene i standarden. Det er verdt å tilføye at standardene må brukes med fornuft og derfor er det nødvendig å holde seg orientert om eventuelle endringer i standarder.

Endringer på standarder medfører også spørsmål om gyldighet av gamle versjoner. Apparater som ble produsert før standarden ble innført oppfyller kanskje ikke de nye endringene selv om de var i samsvar med standardens tidligere utgaver. I slike tilfeller bør de gamle apparatene kontrolleres av en kompetent person som utpeker mangler, vurderer risiko.

FORSLAG TIL HMS-SYSTEM FOR LEKEPLASSEN

Som vi har skrevet tidligere, skal eieren utarbeide et HMS-system for sin lekeplass.

Systemets elementer kan se slik ut:

Vi vil understreke at det som følger er bare vårt forslag som kan fritt utvikles og modifiseres.

Ettersynsplan

ETTERSYNPLAN

For å forebygge ulykker på lekeplassen skal følgende ettersynsplanen brukes:

1. **Rutinemessig visuelt ettersyn** skal gjennomføres *gang/ganger** i uken (ikke sjeldnere enn med 7 dagers mellomrom), med hjelp av et riktig skjema (se vedlegg nr. 1 og 5). Det regelmessige visuelle ettersynet gjør det mulig å oppdage klare farer som kan skyldes hærverk, slitasje eller værforhold. Ettersynet omfatter kontroll av følgende forhold: underlagets nivå og renhet, manglende deler og slitasje på apparater, tildekking av fundamenter og generell sikkerhetstilstand på lekeplassen.

2. **Funksjonsettersyn** skal gjennomføres ganger i året (ikke sjeldnere enn med tre måneders mellomrom), med hjelp av et riktig skjema (se vedlegg nr. 2 og 5) og én gang i året sammen med årlige hovedettersynet. Funksjonsettersynets formål er å undersøke utstyrets virkemåte og stabilitet med spesielt hensyn til slitasje. Ettersynet omfatter sjekking av reglementet, underlaget, sikkerhetssoner ved apparater, merking av apparater, stabilitet, manglende deler og slitasje på apparater og koblinger.

3. **Hovedettersyn** skal gjennomføres en gang i året. (se vedlegg nr. 3 og 5) Årlig hovedettersynet har som formål å vurdere generelt sikkerhetsnivå på lekeplassen, samt fundamentenes og underlagets tilstand. Hovedettersynet omfatter sjekking av reglementet, underlaget, sikkerhetssoner ved apparater, merking av apparater, stabilitet, manglende deler og slitasje på apparater og koblinger, koblingenes og fundamentenes tilstand og endringer i utstyrets sikkerhetsnivå som skyldes utførte reparasjoner.

Hovedettersynet omfatter også vurdering av dokumentasjon og generelt sikkerhetsnivå på grunn av alle opplysninger om ettersyn.

Vedlegg nr. 2

FUNKSJONSETTERSYN

Gjelder lekeklassen nr.:

Nr.	Kriterier	Ja	Nei
1.	Reglementet er fullstendig og leselig		
2.	Inngjerdingen er komplett og sikker		
3.	Underlaget er i god stand		
4.	Sikkerhetssonene ikke endret		
5.	Tilleggsutstyret truer ikke sikkerheten		
6.	Søppelkurvene finnes		
7.	Jordnivåmerking er riktig		
8.	Apparatene er stabile		
9.	Apparatene er riktig merket		
10.	Apparatene er komplette		
11.	Slitasje på bevegelige deler er normal		
12.	Kjettingene er i god stand		
13.	Slitasje på andre deler er normal		
14.	Koblingene er i god stand		
15.	Råte og korrosjon finner ikke sted		
16.	Andre feil ikke oppdaget		

Forklaringer og konklusjoner:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Sted: Dato: Underskrift:

Vedlegg nr. 3

ÅRLIG HOVEDETTERSYN

Gjelder lekeklassen nr.:

I. Ettersynet ble gjennomført av:

1.
2.
3.
4.

II. Lekeklassen ble kontrollert, ettersynet førte til følgende resultater:

Nr.	Resultat	Ja	Nei
1.	Reglementet er fullstendig og leselig		
2.	Inngjerdingen er komplett og sikker		
3.	Underlaget er i god stand		
4.	Sikkerhetssonene ikke endret		
5.	Tilleggsutstyret truer ikke sikkerheten		
6.	Søppelkurvene finnes		
7.	Jordnivåmerking riktig		
8.	Apparatene er stabile		
9.	Apparatene er riktig merket		
10.	Apparatene er komplette		
11.	Slitasje på bevegelige deler er normal		
12.	Kjettingene er i god stand		
13.	Slitasje på andre deler er normal		
14.	Koblingene er i god stand		
15.	Råte og korrosjon		
16.	Fundamentene er i god stand		
18.	Ettersynsplan		
19.	Plan for vedlikehold og reparasjoner		
20.	Andre feil ikke oppdaget		

III. Vurdering av lekeklassens dokumentasjon (Kontrollplanen og Planen for vedlikehold og reparasjoner):

.....
.....

IV. Vurdering av generelt sikkerhetsnivå (baseres på ettersynets resultater samt, dokumentasjon av ulykker og tidligere ettersyn):

.....
.....

V. Forklaringer og konklusjoner:

.....
.....
.....

Sted:

Dato:

Underskrifter:

1.

2.

3.

Vedlegg nr. 4

PLAN FOR VEDLIKEHOLD OG REPARASJONER

Gjelder lekeplassen nr.:

1. Den (dato) ble det utført følgende *vedlikehold / reparasjoner*

.....
.....
.....
.....
.....

(nøyaktig beskrivelse av handlinger)

2. Reparasjonen *var / var ikke* en følge av *kontroll / melding* fra (dato)

3. Reparasjonen ble utført på en *riktig / feil* måte

4. Forklaringer og konklusjoner:

.....
.....
.....

5. Feil skal rettes på: (dato)

Dato:.....

Underskrift av personen som utfører reparasjon/vedlikehold:.....

Underskrift av personen som sjekker utføring av reparasjon/vedlikehold:

Vedlegg nr. 5

SKJEMA FOR MELDING AV FEIL

Gjelder lekeklassen nr.:

1. Feil på apparatet nr. ble oppdaget under *visuelt ettersyn / funksjonsettersyn / hovedettersyn** fra (dato).

2. Feil *truer / truer ikke** sikkerheten på lekeklassen.

3. Beskrivelse av feil:

.....
.....
.....

4. Forslag for fjerning av feil (med tidsfrister):

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Dato:.....

Underskrift:.....

Vedlegg nr. 6**SKJEMA FOR SKADEMELDING**

Opplysninger om virksomhet/eier:		Opplysninger om lekeplassen:	
Navn og fornavn:		Navn:	
Adresse:		Adresse:	
Telefon:			
Opplysninger om apparatet som førte til ulykken:			
Produsentens navn:		Beskrivelse av apparatet:	
Produsentens adresse:		Bemerkninger:	
Opplysninger om ulykken:			
Beskrivelse av ulykken:			
Dato og sted for ulykken:			
Værforhold (regn, snø, osv.)			
Skadelidte: (Etternavn, fornavn, adresse, kjønn, alder)			
Klær og sko som den skadelidte hadde på seg:			
Antall barn til stede da ulykken skjedde:			
Antall barn på apparatet da ulykken skjedde:			
Type skader:			
Beskrivelse av skader:			
Vitner: (navn og fornavn, kontaktinformasjon)			
Forslag til endringer på apparatet:			
Andre opplysninger (bilder, videofilmer osv.)			
Personen som melder ulykken (navn og fornavn, kontaktinformasjon):			

TILLEGG

<tittelside>

LEKEPLASSBOKA

Lekeklass nummer:

Lekeklassens adresse:

.....
.....

Lekeklassens eier/virksomhet:

.....
.....
.....

Dato og sted for oppretting av boken:

.....

Underskrift:

.....

